

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра ФІНАНСІВ
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
Державні та муніципальні фінанси

на тему: «**Видатки місцевих бюджетів України**»

Виконавець:

студент ЦЗВФН факультету

Бойко (Стефанець) Інна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Волохова Ірина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Бюджетна система України як унітарної держави складається з чітко визначених двох ланок – державного та місцевих бюджетів. Україна як член Ради Європи приєдналась і ратифікувала Європейську хартію місцевого самоврядування, що накладає на державу зобов'язання будувати місцеві фінанси відповідно до міжнародних стандартів. Сьогодні питання децентралізації бюджетної системи України виходять на перший план, адже фінансова децентралізація є однією з фундаментальних умов незалежності та життєздатності органів місцевої влади: децентралізація процесів ухвалення рішень збільшує можливості участі місцевої влади у розвитку підконтрольної їй території; фіскальна децентралізація сприяє ефективному забезпеченню суспільними послугами шляхом ретельнішого узгодження видатків органів влади з місцевими потребами і уподобаннями. Тому саме місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально - економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів.

Основною метою бюджетного процесу є своєчасне, безперервне та достатнє бюджетне фінансування усіх передбачених бюджетних програм, що дало б змогу забезпечити населення суспільними благами, створити відповідні об'єкти соціальної та виробничої інфраструктури, реалізувати власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування.

На сучасному етапі формування та виконання місцевих бюджетів в Україні за видатками не є ефективним. Наразі це виявляється у низькому рівні соціального забезпечення та соціального захисту громадян;

обмеженому фінансуванні установ соціально-культурної сфери, що утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів; неналежному обсягу та якості суспільних послуг, надання яких забезпечують органи місцевого самоврядування. Вищезазначене обумовлює необхідність удосконалення формування та виконання місцевих бюджетів за видатками в Україні.

Проблема витрачання коштів місцевих бюджетів є дуже актуальною, невирішеною залишається проблема удосконалення міжбюджетних відносин. Наразі видатки мають велике значення для економічного розвитку як для окремих територій, так і для країни в цілому. І з кожним роком ця роль видатків місцевих бюджетів зростає.

Мета кваліфікаційної роботи є розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення існуючого механізму фінансування надання суспільних благ на основі узагальнення теоретико-правових засад та вітчизняної практики обслуговування та виконання місцевих бюджетів за видатками.

Реалізація поставленої мети обумовила виконання таких *завдань дослідження*:

визначення сутності видатків та видаткових повноважень; організації виконання видаткової частини місцевих бюджетів; виділення проблем формування видаткової частини місцевих бюджетів; проведення моніторингу формування статей видатків місцевих бюджетів; проведення аналізу видатків місцевого бюджету м. Одеси; аналізу видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з місцевого бюджету м. Одеси; визначити зарубіжний досвід вдосконалення обслуговування видаткової частини місцевого бюджету; запропонувати можливі шляхи подальшого розвитку формування видаткової частини місцевих бюджетів.

Об'єктом дослідження є процес виконання видаткової частини місцевих бюджетів України та інструменти, які використовуються при цьому.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти організації виконання видаткової частини місцевих бюджетів в Україні.

Теоретичною базою кваліфікаційної роботи виступають: теоретичні напрацювання української та зарубіжної економічної та фінансової науки, монографії та тези доповідей на науково-практичних конференціях, роботи відомих вітчизняних та зарубіжних вчених з питань виконання видаткової частини місцевих бюджетів в Україні.

Методи дослідження. діалектичний метод наукового пізнання взаємозв'язків і проблем взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування в процесі організації виконання місцевих бюджетів за видатками. При проведенні моніторингу формування статей видатків місцевих бюджетів використовувався метод аналізу (для порівняння показників видатків місцевого бюджету з відповідними показниками за попередні періоди); метод аналізу та синтезу при визначенні закономірностей, що мають місце в процесі виконання місцевих бюджетів за видатками. У формуванні результатів дослідження використовувалися графічні, графоаналітичні та кореляційно-регресійні методи.

Інформаційною базою кваліфікаційної роботи складають закони України та нормативно-правові акти, інструкції та методики, що використовуються в процесі організації виконання видаткової частини місцевих бюджетів в Україні, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичні матеріали органів Державної Казначейської служби України, Міністерства фінансів України, статистичні дані, опубліковані Державною службою статистики України, а також офіційні данні з відділу статистики Управління Державної Казначейської служби у м. Одесі Одеської області.

Наукова новизна роботи полягає у розробці комплексу пропозицій щодо реформування процесу виконання видаткової частини місцевих бюджетів.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані у роботі практичні рекомендації можуть бути використані державними та місцевими фінансовими органами для поліпшення процесу фінансування установ усіх

галузей з місцевих бюджетів в умовах ринкової економіки. Це дозволить реалізувати системний підхід до реформування фінансового забезпечення надання суспільних благ населенню за рахунок коштів місцевих бюджетів.

Обсяг та структура роботи. складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. Основний зміст роботи викладено на 84 сторінках друкованого тексту. Робота містить 4 таблиць та 19 рисунків. Список використаних джерел налічує 70 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

у першому розділі Теоретичні основи формування видатків місцевих бюджетів досліджена сутність видатків та видаткові повноваження органів місцевого самоврядування, розглянута організація виконання видатків місцевих бюджетів, розкриті проблеми ефективності витрачання бюджетних ресурсів;

у другому розділі Прагматика виконання місцевих бюджетів України нами проведено моніторинг виконання видаткових статей місцевих бюджетів в Україні. Проаналізовані видатки місцевого бюджету міста Одеси. Особлива роль приділена розгляду виконання видаткової частини місцевого бюджету м. Одеси на соціальний захист та соціальне забезпечення;

у третьому розділі Основні завдання оптимізації виконання місцевих бюджетів за видатками проведено аналіз зарубіжного досвіду вдосконалення обслуговування видаткової частини місцевих бюджетів. Розроблені шляхи вдосконалення формування видаткової частини місцевих бюджетів.

ВИСНОВКИ

Теоретичні положення формування видатків бюджету базуються на законодавчому рівні та наукових працях провідних економістів світу та нашої держави. Законодавче визначення видатків бюджету закріплене у Бюджетному кодексі України та означає, що це кошти, спрямовані на

здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. До видатків бюджету не належать кошти, що направляються на: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування; компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій.

Поділ видатків бюджету залежно від суспільного призначення характеризує забезпечення фінансовими ресурсами економічної, соціальної, оборонної та управлінської функцій держави. Відповідно до цього видатки бюджету спрямовуються на: економічну діяльність, соціальний захист населення, соціально-культурну сферу, оборону, управління тощо.

До соціально-культурної сфери національної економіки входять такі складові: освіта, охорона здоров'я, культура і мистецтво, фізична культура і спорт, соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Їхня діяльність значною мірою залежить від організації фінансового забезпечення на рівні держави та територіальних одиниць.

За формами власності джерела фінансування поділяють на: бюджетні — за рівнями бюджетів; позабюджетні — за рівнями централізації коштів.

У вітчизняному законодавстві з метою ефективного функціонування фінансової системи держави для кожної відокремленої ланки фінансових відносин визначаються порядок формування, функції, повноваження, структура, організаційно-правові форми, які разом визначають певну сферу діяльності. Серед зазначених особливостей діяльності органів місцевого самоврядування особлива увага приділяється повноваженням, через які

держава уповноважує їх реалізувати певні функції та вирішувати суспільні проблеми в умовах розбудови соціально зорієнтованої, правової, демократичної держави.

Організація виконання місцевих бюджетів за видатками в Україні покладена на місцеві органи Державної казначейської служби України. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання в межах бюджетних асигнувань, установлених кошторисами (планами використання бюджетних коштів), враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань минулих років, узятих на облік органами державного казначейства.

Місцеві бюджети є важливим елементом бюджетної системи нашої держави. Однією з найважливіших проблем організації бюджетних відносин на місцевому рівні є невідповідність видатків дохідним джерелам. Недостатність власних стабільних доходів місцевих бюджетів, яка не сприяє соціально-економічному розвитку територій, зумовлена такими обставинами:

- недостатнім рівнем обґрунтованості та прогнозованості дохідної частини місцевих бюджетів;
- значною концентрацією фінансових ресурсів у державному бюджеті країни, що знижує значення місцевих бюджетів у вирішенні життєво важливих питань територіальних одиниць;
- наявністю проблем подолання заборгованості між бюджетами різних рівнів за взаємними розрахунками;
- тенденцією здійснення видатків місцевих бюджетів без відповідного підкріплення дохідними джерелами, що приводить до дотаційності бюджетів територіальних одиниць.

Зростаюча роль міжбюджетних трансфертів у формуванні доходів місцевих бюджетів супроводжується зниженням фінансової самостійності органів місцевого самоврядування. Головною ознакою фінансової незалежності є володіння і самостійне розпорядження фінансовими

ресурсами, обсяг яких відповідає функціям і завданням органів місцевого самоврядування.

Для збільшення питомої ваги власних доходів місцевих бюджетів, зменшення залежності від фінансової допомоги з державного бюджету, досягнення збалансованості бюджетів, підвищення ефективності управління місцевими фінансами необхідно:

- 1) чітко закріпити бюджетні повноваження і відповідальність органів влади різних рівнів;
- 2) зменшити вертикальний і горизонтальний фіскальні дисбаланси шляхом передання до місцевих бюджетів достатніх джерел доходів, адекватних видатковим потребам місцевого самоврядування;
- 3) вдосконалити механізм міжтериторіального фінансового вирівнювання.

Перерозподіл доходів між бюджетами одного рівня необхідно здійснювати завдяки обґрунтованого нормативу бюджетної забезпеченості кожної адміністративно-територіальної одиниці з урахуванням її економічного, соціального, природного й екологічного стану. Обчислення таких показників дає змогу визначити об'єктивний розмір фінансових ресурсів для задоволення соціально-економічних потреб територіальних утворень;

- 4) здійснювати послідовну і виважену державну регіональну політику, спрямовану на зменшення значних відмінностей в економічному розвитку територій;
- 5) підвищити превентивні заходи та посилити контроль стосовно порушення бюджетного законодавства у сфері мобілізації доходів до місцевих бюджетів.

Також важливо забезпечити дієвий механізм ефективного витрачання коштів місцевих бюджетів та залучення додаткових коштів для фінансування соціально-культурної сфери на рівні затверджених державних соціальних стандартів. Для цього варто здійснити такі заходи:

- 1) розробити критерії відбору державних цільових програм і бюджетних програм, які би враховували ступінь відповідності мети програми суспільним

пріоритетам, соціальний ефект від упровадження програми, значний рівень інвестиційного та інноваційного складника у загальному обсязі запланованих витрат;

2) запровадити методику розподілу програм на: а) пріоритетні, тобто такі програми, які підлягають фінансуванню у повному обсязі; б) доцільні, фінансування котрих може бути несуттєво зменшене через недостатність бюджетних коштів; в) неактуальні – програми, що втратили важливість унаслідок зміни соціальних пріоритетів. Впродовж бюджетного періоду варто постійно переглядати програми, встановлювати проміжні результати їх реалізації і можливості бюджетного фінансування;

3) враховувати місцеву специфіку під час розроблення методології визначення нормативів видатків на соціально-культурні заходи, а також встановлювати розмір соціальних стандартів та соціальних гарантій відповідно до умов економічного середовища;

4) розширити доступ органів місцевого самоврядування на ринок внутрішніх та зовнішніх запозичень, чітко визначити терміни, гарантії та умови повернення запозичень;

5) посилити інвестиційну складову місцевих бюджетів, що в подальшому має привести до розширення переліку дохідних джерел бюджету;

6) проводити кількісну та якісну оцінку виконання будь-якого місцевого бюджету на всіх стадіях його реалізації. Ефективність використання бюджетних коштів слід визначати цілою низкою показників, яка дає змогу здійснити рейтинговий аналіз місцевих бюджетів, територіальних утворень. За допомогою такого аналізу можна виявити території, зокрема, ті, які, маючи однакові ресурсні можливості, відрізняються за показниками ефективності. Це дозволить виявити причини відставання деяких територій та враховувати ці показники при виділенні субвенцій з державного бюджету;

7) залучити громадськість до розроблення пропозицій стосовно напрямів витрачання бюджетних ресурсів та досягнення ефективності використання ресурсів місцевих бюджетів.

Реформи бюджетної децентралізації в Україні ще знаходяться на етапі впровадження. У зв'язку з цим відзначимо основні напрями поглиблення бюджетної децентралізації та зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів у вітчизняній практиці:

- необхідно провести ефективну адміністративно-територіальну реформу для укрупнення територіальних громад з урахуванням рівнів їх фінансової спроможності;
- здійснити чіткий розподіл видаткових повноважень з одночасним розподілом сфер відповідальності за якісне їх здійснення;
- збільшити обсяг бюджетів коштів місцевого самоврядування, що витрачається на реалізацію власних повноважень;
- забезпечити високий рівень прозорості фінансових потоків під час формування і витрачання коштів місцевих бюджетів.

Окрім того, жителі територіальних громад повинні стати активними учасниками забезпечення соціально-економічного розвитку територій, а органи місцевого самоврядування – бути зацікавленими у збільшенні рівня задоволення населення суспільними благами, що носять місцевий характер.

Слід звернути увагу на проблему касового виконання місцевих бюджетів за видатками органами державного казначейства. Для цього необхідно:

- запроваджувати подальшу автоматизацію процесу обслуговування клієнтів;
- підвищення рівня ефективності витрачання бюджетних ресурсів;
- зменшення потоку вхідних та вихідних паперових документів;
- прискорення обробки фінансової інформації щодо витрачання бюджетних ресурсів;
- скорочення часу на казначейське обслуговування та зменшення кількості помилок.

АНОТАЦІЯ

Бойко (Стефанець) І.М., «Видатки місцевих бюджетів України»,
(прізвище та ініціали студента) (назва кваліфікаційної роботи)
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі
спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування, за
магістерською програмою «Державні та муніципальні фінанси»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес виконання видаткової частини місцевих бюджетів України та інструменти, які використовуються при цьому. У роботі розглядаються теоретичні основи формування видатків місцевих бюджетів. Досліджена прагматика та проблематика виконання місцевих бюджетів України. Розглянуто досвід формування видаткової частини бюджетів об'єднаних територіальних громад Одеської області та м. Одеси. Розроблені завдання оптимізації виконання місцевих бюджетів за видатками. Ключові слова: видатки, бюджет, бюджетні ресурси, місцеві бюджети, суспільні блага.

ANNOTATION

Boiko (Stefanets) Iinna, «Expenditures of local budgets of Ukraine»,
(students surname and initials) (work title)
thesis for Master degree in specialty «072 Finances, banking and insurance» under
the program «Public and municipal finances»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2021

This thesis consists of three chapters. Object of study - the process of execution of the expenditure part of local budgets of Ukraine and the tools used in this process. The theoretical bases of formation of expenses of local budgets are considered in the work. The pragmatics and problems of execution of local budgets of Ukraine are investigated. The experience of forming the expenditure part of the budgets of the united territorial communities of Odessa region and the city of Odessa is considered. Tasks for optimizing the execution of local budgets by expenditures have been developed.

Key words: expenditures, budget, budget resources, local budgets, public goods.